

MIJN LEVENSLIJN

MIJN LEVENSLIJN

De toekomst hangt af van de reis en de bestemming

Autobiografie

René Schoonhoven

Schrijver: René Schoonhoven
Coverontwerp: René Schoonhoven
ISBN: 978 94 638 6156 4

2^e druk
© 2019 René Schoonhoven

Ongehoord

*Wat ik niet zeggen kan
en niet kan schrijven
zal ergens diep in mij
toch bij me blijven*

Ongehoord

*maar in een lieve duisternis
verbergt zich iets
dat meer dan woorden is.*

Toon Hermans

1

Het was een strenge winter begin januari 1963. Die nacht waaide er een ijzige koude wind om de boerderij, het was in jaren niet zo koud geweest. De hele avond en deel van de nacht had het gesneeuwd, er stond tevens een straffe wind. Door de straffe wind en het onafgebroken sneeuwen was er jachtsneeuw ontstaan, overal lagen er grote opgewaaide sneeuwduinen.

Binnen heerste een onrustige sfeer, mijn moeder verwachtte haar tweede kind en stond op het punt van bevallen. Mijn vader werd op weg gestuurd om een kraamverpleegster te gaan halen in een naburig dorp. Normaliter zou de kraamverpleegster zelf wel komen, maar deze durfde niet door het gevaarlijke winterweer heen. Op het moment dat mijn vader naar buiten wilde, kreeg hij de buitendeur maar met moeite open. Hij moest zich een weg banen door de opgewaaide sneeuw.

Mijn vader was erg gehaast en zocht in zijn zakken naar de contactsleutels van de auto. Gelukkig had hij uit voorzorg deze aan het begin van de avond al in zijn zakken gestopt. Eerst moest hij de auto ontdoen van alle sneeuw, tien minuten later waren de ramen van de Morris Mini zover schoon dat hij kon instappen, hij hoopte maar dat deze wilde starten. De Morris Mini was al een oudje en wilde weleens weigeren, deze keer gelukkig niet.

Even later reed mijn vader de donkere nacht in. Door de platgereden sneeuw was de weg slecht berijdbaar. Door het vele sneeuwen was het bijna onmogelijk om nog een rijbaan te kunnen onderscheiden, de lampen van de Morris gaven maar net voldoende licht om nog een soort van spoor te ontdekken in deze witte wereld.

Mijn vader was erg ongerust of hij wel op tijd terug zou zijn met de kraamverpleegster voordat de baby werd geboren. De kraamverzorgster bleek al klaar te staan en kon direct instappen.

Bij terugkomst zag mijn vader dat de dokter inmiddels was gearriveerd, ook de dokter had zich een moeizame weg gebaand door dit extreme winterweer.

Mijn moeder had aan het begin van de avond, toen de dokter voor het eerst langs gekomen was om de controleren hoever het stond met de bevalling, al verteld dat ze al twee weken over tijd was.

Ik zou eigenlijk rond de kerst geboren moeten worden want dat was de datum dat mijn moeder was uitgeteld, inmiddels was het al begin januari. Het zal nog wel lekker warm zijn geweest waar ik zat en ik had blijkbaar nog geen zin om eruit te komen.

Eerder die avond had de dokter aangegeven dat er nog geen reden was om toen de bevalling in gang te zetten. Maar nu leek het toch of er voortgang zat in de bevalling, wel duurde het nog even voordat de weeën zich uiteindelijk echt gingen doorzetten. De dokter concludeerde dat het geen makkelijke bevalling zou gaan worden. Na enkele moeizame en zware uren voor mijn moeder werd ik uiteindelijk geboren. Er zal blij gereageerd zijn door mijn ouders, tenminste daar ga ik wel van uit. ‘Reinder gaat hij heten’ had mijn vader gezegd. ‘Naar zijn opa en zijn roepnaam wordt René’.

Inmiddels had ik ook al een zus, zij was anderhalf jaar eerder geboren.

Bij het zien van het eerste levenslicht zou ik normaliter moeten gaan huilen maar dit bleef uit. Ik ademde niet, in ieder geval niet genoeg om enig teken van leven te geven. Er ontstond een soort van paniek bij mijn moeder, ze zag het ongeruste gezicht van de dokter en ze hoopte dat deze met een oplossing zou komen. De dokter probeerde mij te laten gaan ademen door enkele malen op mijn billen te slaan, zodat ik zou gaan huilen. Deze wat onorthodoxe methode was die tijd gebruikelijk, het werkte en de ademhaling van mij kwam op gang.

De kraamverpleegster was inmiddels al druk in de weer geweest om een “wisselbad ”van koud en warm water klaar te zetten, maar dit

bleek uiteindelijk niet nodig te zijn. Ik was met een zogenaamde vacuümpomp “gehaald”, hierdoor was er een soort van punthoofd ontstaan. De dokter gaf aan dat dit verschijnsel vanzelf minder zou worden naarmate de tijd vorderde. Ik werd aan mijn moeder gegeven, zij nam mij even bij haar en legde mij op haar borst. Korte tijd later nam de kraamverzorgster mij al weer snel over. Ik zal nog wel gewassen moeten worden en misschien nog verder verzorgd.

Uit verhalen is mij verteld dat mijn moeder dit jammer vond, dat ik op dat moment veel te kort bij haar had gelegen. Ze had mij nog graag even bij haar gehad.

Ondanks dat het in de huiskamer, waar het kraambed zich bevond, behaaglijke warm was, werden er bij mij toch warme kleertjes aangedaan en een mutsje opgezet. Er stond in de huiskamer een oude kolenkachel, deze deed zijn uiterste best om het zo behaaglijk mogelijk te maken. Mijn opa, die samen met mijn opoe, in een aangebouwd deel van de boerderij woonde, zorgde ervoor dat deze kachel gevuld bleef met kolen. Hij moest de kolen buiten gaan halen, de kou trotserend maar dit deerde hem niet. Mijn opa vertelde later dat hij blij was dat alles goed gegaan was en dat hij er een kleinzoon bij had, en nog wel een naamgenoot. Hij was beretrots dat ik naar hem was vernoemd.

Doordat de relatie tussen hem en mijn opoe niet optimaal was, kon hij zijn blijdschap niet delen met zijn vrouw.

Mijn opoe was alleen maar bezorgd geweest om mijn vader, háár zoon. Ze had eerder die avond nog gezegd hoe onverantwoordelijk iedereen was geweest om haar zoon door dit slechte weer te sturen alleen maar om een kraamverpleegster te gaan halen. Dit was niet nodig geweest, zij had ook de dokter wel kunnen assisteren.

Na enkele dagen van rust voor moeder en kind, kwam er familie op kraambezoek. Mijn vader had zijn zus met haar gezin opgehaald uit de stad. Doordat dit gezin niet in bezit was van een auto, haalde mijn vader hun wel vaker op. De verstandhouding tussen mijn vader en zijn zwager was nogal wisselend. Zo waren er al menige meningsverschillen uitgevochten tussen hun beiden. Meestal ging dit over politiek

of over andere wereldgebeurtenissen, waarin ze duidelijk van mening verschilden. Deze discussies konden toen al nooit op een volwassen manier verlopen. Iedere keer dat er een dergelijke discussie ontstond eindigde deze in ruzie en werd de familie uit de stad maar weer naar huis gebracht.

Maar gelukkig was dit toen niet aan de orde en werd er blij gereageerd op de komst van het nieuwe familielid. Aandachtig werd ik gekeurd en al snel werd er op mijn punthoofd gewezen. Mijn moeder legde uit hoe dit gekomen was en dat het wel weg zou trekken. Mijn vader wilde nog wel even duidelijk maken dat hij nog nooit zo'n lelijke baby had gezien. Dit heeft hij ook, toen ik ouder werd, regelmatig tegen mij gezegd. Of hij dit meende of dat het een grapje was weet ik nog steeds niet. Na enkele dagen is mijn punthoofdje inderdaad verdwenen.

De kraamverzorgster is nog aantal dagen gebleven, om voor mijn moeder en mijn zus te zorgen. De dagen daarna zal ze zelf wel gekomen zijn met haar auto. Mocht ze dit door het winterweer niet gedurfd hebben, zal ze vast opgehaald zijn door mijn vader.

Hoe de verstandhouding tussen mijn opoe en de kraamverzorgster toen was zou ik niet weten daar is verder nooit iets tegen mij over gezegd. De dokter zal ook nog wel enkele malen zijn geweest om te kijken of mijn hoofdje inderdaad zijn normale proporties had aangenomen.

Enkele weken later werd ik gedoopt. Wat hierover verteld is, is dat mijn tante mij binnen gedragen heeft en dat ik erg huilde tijdens deze ceremonie. De dominee kon door dit lawaai zijn preek niet voortzetten en vroeg met klem of er ik er alstublieft uit kon. Ik kon blijkbaar toen al een luide keel opzetten.

Uiteraard kan ik me uit deze periode niets herinneren. Na wat mij allemaal is verteld zal ik een ondernemend jochie zijn geweest.

Wel is verteld dat ik in mijn begintijd als baby, altijd honger had. Er is nooit verteld tot hoelang ik de borst heb gehad. Hier werd niet over gesproken, dat was niet "netjes".

Mijn moeder moest er in de nacht vaak uit om mij te voeden, blijkbaar was één keer nog niet voldoende want even later hilde ik al weer en was mijn honger nog niet gestild.

Er is snel overgestapt van moedermelk naar een soort pap, die via een fles werd gevoed. Zo gauw ik kon eten zal er overgegaan zijn naar wat dikkere pap waar meer voedingsstoffen ingezet hebben.

Toen mijn vader van school ging is hij vrijwel direct gaan werken op een pluimveehouderij. Het houden van kippen en konijnen is altijd een hobby van hem geweest. Nadat mijn vader enkele jaren op de pluimveehouderij van de firma Sunnemeier had gewerkt, kreeg hij een meningsverschil met de eigenaar van het bedrijf. Mijn vader zag het allemaal anders en begreep niet, of wilde niet begrijpen, waarom hij niet op zijn manier kon gaan. Hij dacht toen al te weten hoe je een pluimveebedrijf moest runnen. Mijn vader was al vroeg erg zelfbepalend en stond niet open voor andere voorstellen of ideeën.

Ongeveer zes jaar later werd de situatie tussen mijn vader en zijn werkgever onhoudbaar en werd er door beide partijen besloten dat het beter was dat mijn vader zijn ontslag zou nemen. Dit is ook de enige periode geweest dat hij bij anderen heeft gewerkt. Daarna heeft hij nooit meer in loondienst gewerkt. Zoals hij zelf altijd aangegeven heeft kon hij niet onder anderen werken.

Na zijn ontslag heeft hij al vrij snel de boerderij van zijn ouders overgenomen. Zijn ideeën hoe je een pluimveehouderij moest runnen werd al vrij snel in gang gezet. Vanaf die dag kwamen de verdiensten uit het verkopen van eieren en slachtkuikens.

Hij ging erg enthousiast te werk en er werden vrijwel direct al schuren bijgebouwd. Een eigen vermogen had hij niet, alles werd gefinancierd door de bank. Hij realiseerde zich hoogstwaarschijnlijk niet welke kosten dit met zich mee zou brengen. Hij heeft ook niet goed nagedacht hoe hij deze bedrijfslening ging terugbetalen aan de bank, wanneer het even niet zo goed zou gaan met zijn bedrijf. Of hij toen daadwerkelijk niet wist welke risico's dit met zich mee zou

brengen blijft de vraag. Later zou wel blijken dat hij hier meer reken-schap mee had moeten houden.

Toen mijn vader begin dertig was vond ook zijn moeder dat het tijd werd dat hij een vrouw kreeg. Wel was er een soort van verliefdheid geweest voor een jonge vrouw uit de kennissenkring. Mijn vader heeft vast en zeker avances gemaakt richting haar, maar dit heeft niet opgebracht wat hij ervan verwachtte. Omdat er verder geen mogelijke kandidaten waren heeft mijn vader een contactadvertentie in een landelijk contactblad voor christelijke jongeren gezet.

Dat er een vrouw moest komen die hetzelfde geloof had, stond buiten kijf. Dit werd ook vooral door zijn moeder aangeven. Het zal mij ook niet verwonderen dat hij deze advertentie samen met zijn moeder heeft opgesteld.

Hoeveel reactie hij op deze advertentie heeft gehad zou ik niet weten, maar er reageerde er een die hem direct aansprak. Dit was een jonge vrouw uit de provincie Zeeland. Hij zal contact met haar gelegd hebben middels een brief. WhatsApp bestond die tijd nog niet! Ook zal hij vast een berichtje terug hebben gehad. Wat er allemaal tussen hun gecorrespondeerd is, is verder niet bekend. Ook toen we als kinderen ouder waren hebben onze ouders hier weinig over verteld. Wel over hun eerste afspraakje is er een anekdote.

Mijn vader had met mijn moeder afgesproken dat ze elkaar zouden ontmoeten op het station. Mijn moeder zou een stukje met de trein die kant opkomen en mijn vader met de auto richting provincie Zeeland, dit was de tijd een hele reis, zelfs met een auto. Snelwegen waren er nog niet veel en de auto's waren al blij als ze de 80 km/h konden halen.

Uiteindelijk hadden mijn ouders elkaar gevonden op het station. Mijn moeder stapte bij mijn vader in de auto en ze zullen elkaar even wat onwennig aangekeken hebben. Hoogstwaarschijnlijk hebben ze in een van de brieven naar elkaar benoemd dat wanneer ze elkaar voor de eerste keer zouden treffen dat er dan een zoen zou volgen. Dus mijn vader zal al zijn moed bijengeraapt hebben en aan mijn moeder gevraagd om die beloofde zoen.

Mijn moeder sprak toen nog volledig met een Zeeuws accent. En met dit mooie Zeeuwse accent antwoorde ze op de vraag van mijn vader 'dat ae jie beluuf'. Mijn vader schrok nogal van dit antwoord hij had verstaan 'blijf van mijn hoofd'. Deze anekdote is vaak door hun verteld en blijkbaar zagen ze hier allebei de humor wel van in.

Mijn moeder was vanuit de provincie zeeland na haar huwelijk op de pluimveehouderij komen wonen. Dit zal voor haar een lastige beslissing zijn geweest. Ze was vertrouwd met Zeeland, ze hield van de zee en het strand. Eigenlijk had ze geen keus, mijn vader had zijn bedrijf en wilde deze ten koste van alles doorzetten. Al zou er enige twijfel bij mijn moeder hebben bestaan, dan had ze deze niet geuit. Ze had al vroeg geleerd dat er geluisterd en meegewerkt moest worden.

Mijn moeder woonde voor haar huwelijk ook op een boerderij en was gewend aan het harde werken. Ze vertelde vaak dat ze, voor ze naar school ging, eerst nog koeien moest melken, en wanneer ze weer uit school was, moest ze haar moeder bijstaan in de huishoudelijke taken.

Mijn moeder komt uit een groot gezin, ze had vijf broers en een zus. Ieder had zijn taak, daar zorgde mijn opa wel voor. Na de lagere school is mijn moeder verder gaan leren voor gezinsverzorgster. Dit was een tweejarige opleiding en ze moest hiervoor naar Amsterdam.

Ze heeft dit hoogstwaarschijnlijk als een prettige tijd ervaren. Even weg van het strenge regime van haar ouders.

Mijn moeder heeft de watersnoodramp in zeeland ook meegemaakt, deze gebeurtenis heeft veel indruk op haar gemaakt. Haar hele familie heeft toen voor het wassende water moeten vluchten. Ze kon tot het laatst toe deze gebeurtenis nog duidelijk voor haar geest halen. Ze heeft dit verhaal menig keer aan ons, als kinderen, verteld. Zo vertelde ze dat er eerst al in de oorlog gevlucht moest worden voor het water omdat de Duitsers de dijken hadden lek gestoken. Acht jaar later moest het hele gezin wederom vluchten voor het wassende water. Mijn moeder heeft het water in de verte zien aankomen. Samen met haar moeder heeft ze in alle haast de belangrijkste dingen bij elkaar

geraapt. Haar vader en broers hebben het vee bij elkaar gedreven. In eerste instantie konden de koeien nog meegenomen worden maar deze moesten ze uiteindelijk, op een hoger liggend gedeelte, achterlaten. Wat ze later te horen kregen was dat het meeste vee het had overleefd en dat het vee bij andere boeren ondergebracht was. Na de ramp is een gedeelte van het vee weer teruggevonden. Het hele gezin is uiteindelijk in Brabant terecht gekomen. Daar hebben ze tijdelijk gewoond totdat het water weer gezakt was en ze weer terug konden. Bij terugkomst was de boerderij voor een groot gedeelte meegenomen door het water, er was niet veel meer van over. De boerderij is, met financiële steun vanuit de regering, weer opgebouwd.

Na haar opleiding heeft ze in vele gezinnen gewerkt. Dit waren vooral gezinnen waar een van de ouders was uitgevallen door ziekte of door andere situaties. Mijn moeder woonde intern bij deze gezinnen.

In die tijd moet haar leven prettig zijn geweest voor haar, ze had werk en was veel weg van het ouderlijk huis. Ze werd volwassen en wilde haar eigen leven gaan leiden en niet het leven wat haar ouders dachten dat goed voor haar was. Ze zal in die tijd vast en zeker contact met jongens hebben gehad, maar tot een echte relatie is het nooit gekomen.

Totdat ze op een dag de contactadvertentie van mijn vader zag in een landelijk kerkblad. Ik neem aan dat ze onder de indruk was van zijn mooie woorden.

Mijn moeder was door haar ouders streng christelijk opgevoed, vooral door haar dominante vader. Hij bepaalde wat er moest gebeuren, er moest naar hem geluisterd worden. Ik weet nog goed dat wij bij "opa zeeland" op bezoek waren, hoe wij als kinderen erg onder de indruk waren van deze strenge man. Hij straalde niet veel liefde en geborgenheid uit. Hij was ook naar zijn kleinkinderen kort en gebiedend. Zelfs mijn moeder was nog steeds erg onder de indruk van hem wanneer ze op bezoek was bij haar ouders in zeeland.

Wanneer wij als familie daar op bezoek gingen begon thuis de spanning bij mijn moeder al op te lopen, zo moesten wij als kinderen

de zondagse kleding aan om netjes voor de dag te komen. Verder moest er de haren nog gauw geknipt worden van mij en mijn zussen.

Doordat er niet altijd genoeg geld was voor de kapper, werd mijn moeder zelf creatief met de schaar. Dit resulteerde dan in korte scheve pony's. Er zijn nog een aantal foto's waar dit duidelijk in wordt weergegeven. Later konden mijn zussen en ik hier wel om lachen.

Mijn oma was wel wat aardiger, ze probeerde dit althans wel. Ik denk dat mijn oma die tijd ook veel ontzag had voor haar man. Het bezoek zelf aan mijn opa en oma zeeland herinner ik me niet als plezierig, er hing altijd wel een soort van spanning tussen mijn vader en opa "zeeland". Als kind realiseer je dit niet maar je voelt wel dat er spanning is.

Tijdens deze familiebezoeken kregen wij als kinderen altijd chocomelk en een eierkoek. Of deze eierkoeken over datum waren weet ik niet meer, maar droog waren ze wel, dat herinner ik mij nog goed. Ondanks de chocomelk kreeg ik deze moeilijk weg.

Het gebeurde ook weleens dat we een Zeeuwse bolus kregen, maar alleen wanneer er een speciale gebeurtenis was.

De weg ernaar toe was ook een hele belevenis. Met zijn allen in de auto en dan de uitdaging of de auto het ging halen. Mijn ouders hadden het die tijd zeker niet breed, mijn vader had niet de financiële middelen om een goede occasion te kopen laat staan een nieuwe auto.

Zo hebben we enkele keren, op weg naar zeeland, aan de kant gestaan en moest er gewacht worden op de wegwacht. Dit zal voor mijn ouders veel stress hebben opgeleverd maar voor ons als kinderen was dit best spannend. We hebben uiteindelijk altijd zeeland wel gehaald. Voordat we de stad inreden waar mijn opa en oma later woonde, kwamen we eerst over een wit bruggetje. Wanneer we hier overheen waren zij mijn moeder altijd 'zo nu ben ik thuis'.

2

Mijn moeder was erg druk in het huishouden en met het opvoeden van haar kinderen. Van mijn vader hoefde ze niet veel te verwachten hij was druk met zijn bedrijf. Mijn moeder had veelal alleen de zorg over de kinderen. Al deze zorg moet zwaar voor haar zijn geweest.

Ik groeide op van baby naar peuter. Het in de box zitten was niet een van mijn prettigste bezigheden. Menig maal moest de box hersteld worden want dan had ik er weer in lopen springen en was ik door de bodem van de box gegaan. Ook het eruit klimmen had ik vrij snel onder de knie, het was wel duidelijk dat ik niet hield van opgesloten zitten.

Ik was een ondernemend mannetje in die tijd. Mijn moeder had haar handen vol aan het in toom houden van het kleine mannetje. Het werd druk in het huis, mijn vader had hier geen idee van, hij was veel bij de kippen en kwam alleen thuis om te eten en te slapen. Wel zat hij veel bij zijn moeder om te praten over het bedrijf en hoe hij deze zou moeten runnen. Hij overlegde veel met zijn moeder. Hij had hier op een bepaalde manier steun aan of respect voor, wat het precies is geweest is mij tot op heden niet echt duidelijk.

Zijn moeder was een dominante vrouw en wat zij vond moest gebeuren. Ook haar man, mijn opa, kon hier niets tegen inbrengen. Door deze ontstane situatie tussen mijn vader en opoe werd mijn moeder buitenspel gezet.

Wanneer de gesprekken over de gang van zaken ging met betrekking tot het pluimveebedrijf, werd mijn moeder vaak genegeerd. Zij werd er niet in betrokken, mijn vader schatte haar intelligentie vermogen niet hoog in, in ieder geval niet zo hoog dat ze serieus werd genomen als het over het bedrijf ging. Ik verwacht wel dat mijn opoe hier veel

inbreng in heeft gehad. Mijn moeder zal zich hierdoor vast veel alleen hebben gevoeld.

Het was die tijd ook druk op het erf. Er kwamen vaak boeren op het erf met hun tractoren om mest te halen, dit alles maakte veel indruk op mij, vaak mocht ik dan een stukje mee op een van de tractoren.

Het was toen voor mij nog een onbezorgde tijd, ik speelde veel met mijn anderhalf jaar oudere zus. Mijn moeder vertelde vaak dat ik geregeld mijn zus achterna zat met een stok, blijkbaar kon ik al goed lopen op deze jonge leeftijd.

Op een keer gebeurde het dat ik op een stoel was geklommen om naar buiten te kijken. Er kwam een vrachtwagen het erf op rijden om voer voor de kippen te brengen. Ik vond dit reuze interessant en moest dus alles zien. Ik boog wat te ver voorover en tuimelde van de stoel. Mijn been bleef deels op de stoel achter, terwijl mijn lichaam vooroverviel. Dit kon mijn enkel niet hebben en op ongeveer anderhalfjarige leeftijd brak ik mijn enkel.

Paniek in de tent. Mijn vader zal geroepen zijn en moest hals over kop met mij naar het ziekenhuis. Onderweg naar het ziekenhuis moest eerst mijn tante opgehaald worden, zo hoefde hij niet alleen met een huilend kind naar de eerste hulp. Mijn moeder zal thuisgebleven zijn bij mijn zussen. Want inmiddels had ik er nog een zusje bij gekregen, zij is ongeveer anderhalf jaar jonger dan mij.

Ik liep op deze jonge leeftijd al met een been in het gips rond, dit weerhield mij echter niet om verder op ontdekking te gaan. Er was veel te ontdekken op het erf. Wanneer er jonge kuikens waren haalde mijn vader ons op en mochten wij even bij de kuikentjes kijken en zelfs deze even oppakken, uiteraard moest dit heel voorzichtig gebeuren.

Doordat het gezin inmiddels uit drie kinderen bestond werd de woning te klein, er moest een slaapkamer bijgebouwd worden. Het allemaal op één kamer slapen werd toch wat te onoverzichtelijk voor mijn moeder. De keuken bleek ook niet meer aan de eisen te voldoen en zo werd er besloten dat er een aanbouw zou worden geplaatst waar

de nieuwe keuken zich zou gaan bevinden. Dit werd later het schuurtje genoemd omdat deze voor het grootste deel uit hout bestond. Om dit gebouw geheel uit steen te vervaardigen zal te duur geweest zijn.

De zorg voor de kinderen kwam nog meer op de schouders van mijn moeder terecht. Mijn vader was vooral druk met zijn bedrijf en met bij zijn moeder zitten. Het contact tussen mijn moeder haar schoonmoeder ging ook niet van harte. Met haar schoonvader ging het beter, deze had meer gevoel en wist wat ze doormaakte.

Mijn opa en oma uit Zeeland kwamen maar weinig op bezoek, voor hun was het een hele onderneming om zo'n eind te reizen. Een auto hadden ze niet dus moest alles met het openbaar vervoer gebeuren.

Mijn moeder was wel blij als haar ouders eens langs kwamen, zodat ze haar zorgen en ervaringen met hun kon delen. Verder zal ze niet veel steun van die kant gekregen hebben. Waar zou deze ook uit hebben moeten bestaan? Mijn moeder was getrouwd en woonde nu eenmaal bij haar man. Terug naar Zeeland gaan was zeker niet aan de orde. Ze moest haar lot gelaten ondergaan er was geen andere mogelijkheid. Wel zal ze Zeeland gemist hebben die tijd, ze vertelde vaak hoe mooi het daar was en dat ze hield van de zee en het strand.

Wanneer we op bezoek gingen bij opa en oma zeeland ging ze ook altijd, samen met ons, bij de zee kijken. Dit zal haar even goed gedaan hebben en zo kon ze er weer een tijdje tegen. Ze zal er tegenop gezien hebben om weer terug te moeten gaan. Ze voelde zich niet thuis op de boerderij en gruwde weer als ze dacht aan de boze en controlerende blikken van haar schoonmoeder, wanneer deze het idee had dat ze haar zoon weer te veel en te vaak claimde. Haar schoonmoeder was zo jaloers, daar kon ze niets tegen inbrengen.

Zover ik kan herinneren begonnen na mijn tweede jaar de afranselingen die ik van mijn moeder kreeg. Ik kan mij er een groot aantal herinneren en hoe langer ik erover nadenk hoe meer er naar boven komen.

Wat ik mij duidelijk kan herinneren is de angst die ik had op het moment dat ik besepte dat ik weer eens in een situatie terecht was

gekomen, die mijn moeder tot een soort van waanzin had gedreven. Ik moet inmiddels goed twee jaar zijn geweest en ik was nog steeds een ondernemend ventje. Mijn moeder moet het gevoel hebben gehad dat ze steeds meer moeite kreeg om mij in toom te houden. Ze verwachtte ook dat ik precies deed wat ze zei. Dit zal zeker niet altijd gebeurd zijn. Het op de juiste manier straffen werd steeds lastiger voor haar.

Op een gegeven moment kon ze geen voldoening meer halen om alleen met haar hand te slaan en zal ze wat in haar hand gepakt hebben om mij te straffen. Wanneer precies de eerste keer was herinner ik me niet direct. Wel werd het van kwaad tot erger. Haar woede werd steeds nadrukkelijker en ze kon deze steeds moeilijker onder controle houden.

Zo gebeurde het op een keer, nadat ik gespeeld had en blijkbaar iets gedaan had wat in haar ogen straf verdiende. Ze werd ineens zo boos op het "het kleine ventje", dat ze een pvc-buis pakte, deze lag voor het grijpen in verband met de verbouwing van de woning. Regelmatig vond er een verbouwing plaats, het huis moest uitgebreid worden doordat het gezin steeds groter werd.

Ik kan me nog zo voor de geest halen hoe ik zag dat ze de pvc-buis oprapte, ik zag de woede in haar ogen. Ik schrok hiervan, begon bij voorbaat al te huilen. Ik wist wat er kwam, de angst en de pijn van de vorige keren kwam in mij naar boven. Ik had toen geen idee waarom ik deze straf verdiend had, ik was toen nog te jong om dit te beseffen.

Ik was me ook niet bewust waarom er op deze manier gestraft moest worden. Ook begreep ik niet waarom ik altijd diegene was die deze afranselingen kreeg, mijn zussen kregen deze niet! Mijn moeder was ook weleens boos op mijn zussen, maar ik kan me niet herinneren dat zij toen ook dit soort afranselingen kregen.

Ik zag als een klein ventje de woede in de ogen van mijn moeder en dit maakte mij erg bang. Zij was toch diegene waar ik bescherming en troost bij moest zoeken, niet iemand waar ik als de dood voor moest zijn. Het beeld wat je van je moeder zou moeten hebben, klopte niet. Dit alles maakte het allemaal nog angstiger. De paniek kwam in mij naar boven, ik wilde dat er iemand kwam om haar tegen te houden. Ik

schreeuwde om hulp. Regelmatig gebeurde het dat mijn zus op het lawaai afkwam, wanneer ze zag wat er gebeurde schreeuwde ze tegen mijn moeder dat deze moest stoppen. Blijkbaar was mijn zus erg overstuurd van het geschreeuw van haar moeder en het huilen van angst en pijn van haar kleine broertje! Verder was er niemand in de buurt die mij kon helpen. Kort daarvoor zal ik vast geprobeerd hebben om weg te kruipen en mij te verstoppen. Dit was in de eerste periode tevergeefs geweest, mijn moeder zou mij elke keer weer gevonden hebben. Ze greep me met haar ene hand vast en in haar andere hand zat de buis, de buis zwiepte door en daardoor kwamen de klappen nog harder aan.

Ik kan zelfs het geluid, wat het zwiepen van de buis veroorzaakte, nog herinneren.

Ik schreeuwde na een groot aantal klappen 'mamma stop', maar er werd niet gestopt en de rode plekken werden steeds meer zichtbaar op het kleine blote ruggetje van het jochie.

Toen haar grootste woede was gezakt zal ze gestopt zijn en zal ze zich er bewust van zijn geworden dat het zo wel voldoende was. Ik denk nu dat zij heeft moeten zien wat ze had aangericht. Wel vraag ik me nu af of ze daadwerkelijk wel bewust was, wat deze bestraffing met mij deed. Ze zal wel niet over de gevolgen nagedacht hebben, die dit soort bestraffingen veroorzaken in een verdere ontwikkeling van een kind. Er kwam ook geen enkele vorm van troost, ze liet mij liggen waar ik de klappen had ontvangen. De rode plekken waren zichtbaar en deden vooral veel pijn.

Ik bleef mij afvragen waarom juist ik deze klappen moest krijgen, in mijn ogen werd mijn zus nooit gestraft, in ieder geval niet zo geslagen.

Mijn vader wist in deze eerste periode niet dat dit allemaal gebeurde, ik durfde en kon het op die leeftijd nog niet aan hem te vertellen. Nu weet ik dat dit ook geen zin had gehad, hij deed hier niets mee, hij was alleen erg met zichzelf bezig. Ik werd die tijd steeds banger voor mijn moeder, zeker wanneer ik zag dat ze weer zo boos werd.

Er zullen ook vast wel goede momenten geweest zijn, er was voldoende ruimte rond de boerderij om op ontdekking te gaan. Wij woonden aan een zeer drukke weg. Het hek, die de toegang ontzegde tot het erf, zat dan ook altijd dicht. Mijn moeder was veel te bang dat ik, of een van mijn zussen, de grote weg op zouden lopen. Mijn opa had aan de andere kant van de boerderij een schommel gebouwd, hier heb ik met mijn zussen veel gebruik van gemaakt. Mijn opa kon zo genieten wanneer wij als kleine kinderen aan het schommelen waren.

Wanneer er opeens een plankje waar je op zat stuk ging, werd er door hem snel een nieuwe gemaakt.

Mijn oom en tante werden door mijn vader regelmatig opgehaald vanuit de grote stad. Deze kwamen dan samen met hun kinderen een middagje op bezoek.

Wanneer het mooi weer was speelden we op het grote grasveld voor het huis met mijn nichtje, deze was niet veel ouder dan mijn oudste zus. Op het grote grasveld stond een Kersenboom deze zorgde voor schaduw tegen de felle zon. Mijn moeder en tante zaten dan voor het huis naar ons te kijken. Dit zal een welkome afleiding zijn geweest voor mijn moeder.

Die tijd was er ook nog een oudoom, een broer van mijn opoe, die regelmatig op bezoek kwam. Zijn huisje stond aan het eind van een pad, dit pad begon achter het erf van de boerderij, en werd het "Kruitboschlaantje", genoemd naar diegene die eraan woonde. Hij woonde daar in een oud huisje. Doordat hij daar als een kluizenaar leefde en slecht voor zichzelf zorgde, kwam hij regelmatig op de boerderij om te blijven eten. Vaak bleef hij dan nog even napraten met mijn opoe en opa.

Wanneer het mooi weer was bleef hij langer, ging dan voor het huis zitten in een oude stoel, kijkend naar de kinderen die speelden op het grasveld, tevreden stak hij dan een sigaartje op.

Mijn opa had die tijd nog een paar koeien, deze moest hij elke morgen gaan melken. Ik ben vaak mee geweest en mocht ook zelf proberen of ik melk uit de uiers van de koe kon krijgen, dit ging nog niet zo goed, zeker nog niet op die leeftijd. Wel was het een fijne tijd

zo samen met mijn opa bij de koeien. Het zal voor hem wel een zware tijd zijn geweest, of hij toen nog ergens anders in loondienst werkte, kan ik me niet goed meer herinneren. Hij zal vast veel op het bedrijf van mijn vader hebben meegeholpen.

Ook vertelde hij veel over zijn tijd dat hij nog een boerenarbeider was. Dit was iemand die bij boeren ging werken die het op dat moment druk hadden.

Goed hadden deze boerenarbeiders het niet, ze werden gebruikt door de herenboeren uit de omgeving.

Zo vertelde hij eens dat hij aan het werk was op het land van een grote boer. Hij was een groot deel van die dag aan het ploegen geweest. Het ploegen ging toen met een houten ploeg die getrokken werd door een paard.

Op het moment dat het ging regenen kwam de herenboer naar mijn opa toe en zei dat hij het paard maar naar binnen moest, het weer werd slechter. Mijn opa kon wel mest gaan strooien, daar had je geen paard voor nodig. Zo kon hij de rest van die dag gewoon in het slechte weer blijven werken. Daaruit blijkt dat de herenboeren die tijd zuiniger waren met hun paarden dan met hun personeel.

Ik was veel bij mijn opa, op een of andere manier voelde ik me veilig bij hem, er was vertrouwen. Wanneer hij s 'morgens aan het eten was kreeg ik altijd een stukje brood van hem.

Later heb ik vaak bij hem gezeten wanneer hij morgensvroeg aan het eten was. Hij moest altijd vroeg weg, mijn opoe was er niet bij, die lag nog in bed. Dit waren de fijne momenten die ik nog steeds koester wanneer ik aan hem terugdenk.

Het gebeurde dat ik regelmatig gestraft werd op een manier die niet bij een peuter paste. Mijn moeder had veel moeite om haar boosheid onder controle te houden. Ze strafte dit kleine mannetje op een dergelijke manier dat hij regelmatig rode striemen en blauwe plekken had.

Ik kan mij ook momenten herinneren dat er weer een situatie was voorgevallen waarvoor ik, volgens mijn moeder, straf verdiende. Ze

probeerde het wel op een juiste manier te doen, maar naarmate ze bozer werd raakte ze de controle kwijt.

Ze moest dan een voorwerp hebben om mij mee te straffen, haar handen en woorden waren blijkbaar niet meer voldoende. Haar ogen konden ineens een ommekeer maken, deze werden dan erg groot en het leek wel of deze vuur spuwde. Doodsbang werd ik ervan.

Ik wist ook niet wat ik op dat moment moest doen, schreeuwen om hulp roepen of hard weggrennen. Wat ik ook gekozen had, het zou het niets uitgemaakt hebben. Er zou niemand komen en mocht ik weggerend zijn dan had ze me te pakken gekregen, ik was nog maar een kind van een jaar of drie. Schreeuwen had ook niet geholpen, dit zou haar alleen nog maar bozer hebben gemaakt.

In eerste instantie gebeurde het sporadisch dat ik zo gestraft werd, maar naargelang ik ouder werd, gebeurde dit steeds regelmatig. Ik zal ouder en groter geworden zijn, misschien heeft ze toen bedacht dat ik meer en vaker zo gestraft moest worden. Misschien werd ik ondeugender of meer ondernemend.

Wellicht had het ook te maken met het gevoel dat ze er alleen voor stond wat betreft het opvoeden van de kinderen. Van mijn vader hoefde ze daar niet veel van te verwachten, hij bemoeide zich niet met de opvoeding.

Er is één gebeurtenis die ik me nog heel goed kan herinneren, deze zal wel een van de ergste zijn geweest in deze periode. Het was op een zondagmiddag en ik was samen met mijn zus in het schuurtje, waar de keuken zich bevond, aan het spelen. Waarschijnlijk had ik iets van haar afgepakt. De rede van de afstraffing weet ik niet meer precies, de consequenties des te beter.

Mijn moeder kwam op het geruzie af en zonder ook maar even de situatie in te schatten werd er direct van uitgegaan dat mijn gedrag de reden was van de ruzie. Ze werd bij binnenkomst al gelijk erg boos, haar ogen waren fel en groot. Er werd al geschreeuwd door mijn moeder, haar woorden kan ik me niet meer herinneren, wel het spug dat uit haar mond kwam tijdens dit geschreeuw. Ik werd bij mijn arm gepakt en meegesleurd naar de kamer.

Onderweg pakte ze nog gauw een rubberen laars, hoogstwaarschijnlijk was deze laars van mijn vader want deze was nogal groot, groen was ie ook, dat weet ik nog precies.

Een heel arsenaal aan klappen volgde. Als ik er nu nog aan terug denk, voel ik de angst en de pijn nog. Ik schreeuwde en krijste of ze wilde stoppen.

Op een gegeven moment kon ik niet meer schreeuwen, op een of andere manier was de lucht op. Ik hapte naar adem, ik voelde mij ook wegglijden. De kamer werd steeds groter en ik hoorde mijn moeder niet meer schreeuwen, de pijn voelde ik ook steeds minder, ik had het gevoel dat ik wegzweefde.

Uiteindelijk heeft mijn vader mij gered uit deze situatie. Hij bekeek deze indrukwekkende situatie vanuit zijn stoel. Op een gegeven ogenblik moet hij het genoeg gevonden hebben want hij raadde mijn moeder aan om te stoppen, zijn letterlijke woorden waren 'je slaat hem nog een keer dood'. Uit zijn stoel kwam hij niet.

Deze woorden deden mijn moeder beslissen om ditmaal te stoppen.

Dit is na ik weet, ook de enige keer geweest dat mijn vader mij te hulp kwam.

Voor die dag zat het straffen erop. Onder de rode plekken zat ik, en deze zouden de dagen daarna vanzelf wel blauw worden. Door wat mijn vader had gezegd zou je denken dat dit de laatste keer was dan ik afgeranseld zou worden, niets is minder waar, er zouden er nog vele volgen.

Zo voelde het steeds meer, het was geen klappen krijgen meer maar afranselingen, eigenlijk was dit een soort van kindermishandeling.

Ik heb veel moeite gehad om het zo te noemen. Waarom dat zo was blijft voor mij onduidelijk. Ik denk dat je niet wilt dat je door je moeder mishandeld wordt op zo'n jonge leeftijd. Het zal een soort van ontkenning of loyaliteit naar haar geweest zijn. Het blijft, ook nu nog, lastig om het toe te geven dat het mishandelen was.

Ik denk dat je het in deze periode van mijn jonge leven, zo wel zou kunnen noemen. In mijn verder leven is het ook duidelijk geworden

dat ik vanaf die tijd, emotioneel beschadigd ben. Het mishandeld worden door je moeder en geen hulp krijgen van je vader, heeft hiervoor gezorgd.

Ook het vertrouwen en het veilig voelen bij je ouders is hierdoor niet op de juiste manier ontwikkeld, en dan druk ik me nog voorzichtig uit denk ik.

3

In mijn kleuterjaren ging het leven op de boerderij verder. Er werd door mijn ouders gezorgd voor verdere gezinsuitbreiding.

Mijn moeder was weer in verwachting, en dit werd door haar schoonmoeder niet in dank afgenomen. Mijn opoe reageerde op het moment dat ze hoorde dat mijn moeder haar vierde kind verwachtte, dat mijn moeder nu maar in de schuur moest gaan wonen met al die kinderen.

Mijn moeder was door deze opmerking erg verdrietig geweest vertelde ze weleens. Of mijn vader het toen voor haar opgenomen heeft weet ik niet. Gezien zijn relatie met zijn moeder, denk ik niet dat hij hier iets tegenin heeft gebracht, en dat hij deze opmerking naast zich neer heeft gelegd. Hij zal het richting mijn moeder wel verzacht hebben met de opmerking dat haar schoonmoeder het wel niet zo bedoeld had.

Er werd weer een meisje geboren. Ik had nu drie zusjes, nog geen broertje, deze wilde ik wel graag. Het gevoel dat ik graag een broertje wilde, is toen ontstaan.

Het contact tussen mij en mijn opa is altijd heel speciaal geweest. Mijn opa ondernam die tijd veel met mij, zo gingen we vaak samen bij zijn schapen kijken. Ik heb menig lammetje geboren zien worden.

Mijn opa had nog een stukje grond gehouden nadat hij de boerderij verkocht had aan mijn vader, hij wilde blijkbaar niet alles kwijt. Ik vermoed dat hij nog een stuk land wilde houden waar hij zijn schapen kon houden.

Mijn opoe zal het hier wel niet mee eens zijn geweest, zij gunde mijn opa niet veel, er was vaak onenigheid tussen hun. Mijn opa kon niet veel goeds doen, er waren altijd wel aanmerkingen van mijn opoe op

hem. Hoe jong ik ook was, dit staat me nog zo bij. Ik had medelijden met hem.

Vaak 's morgens wanneer ik vroeg wakker was en de rest van de familie nog sliep, sloop ik richting de woning van opa en opoe, deze was aangebouwd aan het woonhuis en via een deur in de kamer te bereiken. Vaak sliep mijn opa dan ook nog maar werd wakker op het moment dat ik de deur zachtjes opendeed. Mijn opa glimlachte wanneer ik weer eens binnen kwam en deed zijn deken opzij, zo kon ik nog even bij hem liggen.

Doordat mijn opa en opoe ieder in een apart bed sliepen had mijn opoe niet in de gaten dat ik bij mijn opa in bed kroop. Het bij mijn opa zijn voelde veilig en vertrouwd.

Mijn band met mijn opa is daar toen versterkt en is, tot hij overleden is, altijd erg hecht geweest. Ik heb van hem meer liefde gehad dan van mijn eigen vader. Mij opa was een goed mens.

Later toen hij overleden was heb ik hem erg gemist.

De band tussen mij en mijn opoe was totaal anders. Op een of andere manier had ik toen al het idee dat ze me negeerde of niet accepteerde.

Tijdens een verjaardag van mijn opoe was de hele familie bij elkaar gekomen, uiteraard was er iets lekkers bij de koffie. Mijn opoe ging rond met de koekjestrommel.

Ik zat tussen mijn zussen, we zaten netjes op een rijtje. Mijn oudste zus mocht een koekje pakken, daarna was ik aan de beurt. Ik wilde er ook een pakken maar dit ging niet, mijn opoe sloeg mij zonder blikken of blozen over.

Ik herinner me de teleurstelling nog, ik begreep niet waarom ik overgeslagen werd. Mijn jongere zusje kon gewoon weer een koekje pakken.

Het is dat mijn moeder het in de gaten had en er iets van gezegd heeft. Uiteindelijk kon mijn opoe niet anders dan mij de koekjestrommel voorhouden zodat ik ook mijn koekje kon pakken, maar van harte zal het niet gegaan zijn.

Dit voorval is mij altijd bijgebleven. Het niet worden geaccepteerd door iemand van je familie moet veel indruk hebben gemaakt op mij als kind.

Ik heb later vaak naar de motieven gezocht waarom ze dit deed. De enige rede die ik kan bedenken is, dat ik naar opa heette. Mijn opoe vond het maar overdreven dat ik alleen naar hem vernoemd was. Het contact tussen mijn opoe en mij is altijd oppervlakkig gebleven, er was altijd een vorm van afstand tussen ons.

Mijn zussen konden niet veel fout doen bij haar, want zij heetten immers naar haar, daar had ze wel een zwak voor.

Het vertrouwen in volwassenen liep door deze actie van mijn opoe de zoveelste deuk op.

Het vertrouwen in mijn ouders was al lastig en nu kwam daar nog de negerende actie van mij opoe bij. Als kind begrijp je het allemaal niet, maar het schaad je wel. Ook in mijn verdere ontwikkeling heb ik hier mee te maken gekregen.

Ik heb altijd erg mijn best moeten doen om vertrouwen te krijgen in volwassenen.

Ik kreeg de leeftijd dat ik leerplichtig werd en dus naar de kleuterschool moest. Ik was een moeilijke schoolganger, zeker het eerste jaar. Mij in de auto krijgen was voor mijn moeder al een hele opgave.

Ik neem aan dat dit ook regelmatig met harde hand gebeurd moet zijn. Wanneer mijn moeder mij eindelijk in de auto had, werden de deuren van de auto op slot gedaan zodat ik er niet meer uit kon.

Misschien dat ze nog naar binnen moest om mijn zus op te halen want die zat inmiddels al op de lagere school en moest dus ook mee. Mijn vaders hulp zal hierbij wel noodzakelijk zijn geweest, hij moest opletten of ik niet stiekem uit de auto glipte.

Het was vanaf de boerderij best wel een eindje rijden voordat we in het naburige dorp waren waar zowel de kleuterschool als de lagere school zich bevonden.

De kleuterschool was een houten gebouw en het rook er vreemd. Deze lucht is mij altijd bijgebleven, alle kleuterscholen ruiken zo. Ik herken de lucht nu nog steeds wanneer ik in een schoolgebouw kom.

Misschien is dit een van de redenen waarom ik niet naar binnen wilde. Als we bij de kleuterschool arriveerden, moest mijn moeder snel uitstappen en zorgen dat ze me vasthield, gebeurde dit niet dan vluchtte ik weg.

Zo gebeurde het regelmatig dat mij moeder achter mij aan moest om mij te vangen. Uiteindelijk zal ze me wel te pakken hebben gekregen, soms zal ik ook uit angst voor de consequenties, zelf wel naar haar toegelopen zijn. Dit duurde meestal wel even, en hierdoor zal mijn zus regelmatig te laat in haar klas gekomen zijn. Dit alles moest mijn moeder daar dan weer uitleggen.

Wanneer ik eenmaal in de klas was, moest er steeds goed op mij gelet worden. Wanneer ik de kans schoon zag en niet meer in de klas wilde zijn, vluchtte ik naar buiten en rende weg, met gevolg dat de juffrouw achter mij aan moest.

Deze kreeg me uiteraard niet te pakken, daarop werd er naar mijn moeder gebeld met de vraag of ze wilde komen want ik was weer eens wegelopen. Mijn moeder weer, met mijn jongste zusje in de auto, richting kleuterschool om mij te gaan vangen. Hoe vaak dit gebeurd is zou ik niet weten.

Uit verhalen heb ik gehoord dat dit toch wel gemiddeld een of twee keer in de week plaatsvond. Later in dat eerste jaar zal het wat minder geworden zijn.

Wat moet ik blij geweest zijn toen de zomervakantie werd, zes weken vakantie.

Het was aan het eind van de zomer en ik speelde die tijd veel op het erf. In mij verbeelding was het erf erg groot, er stonden veel schuren en in elke schuur was wel wat te beleven. In de grote schuren zaten de kippen en in de kleine schuren de kuikens.

Ik ging veel alleen op onderzoek uit. Vaak zat ik onder de kippenstront wanneer ik weer binnen kwam. Mijn moeder vond dit niet pret-

tig en ik moest in het schuurtje mijn kleren uit doen, daarna werd ik grondig gewassen. Dit ging niet erg voorzichtig, het moest snel gebeuren want ze zal nog wel veel te doen hebben gehad. Geduld kwam niet in haar woordenboek voor.

De keer erop zal ik vast beter uit gekeken hebben om niet zo smerig in huis te komen. Bang dat ik weer zo gewassen zou worden of dat ik straf kreeg.

Straf was voor mij gewoon, dit hoorde bij het leven. De ene keer was het enkel een harde tik, de andere keer kon ze weer zo boos worden dat er iets gepakt moest worden om mee te straffen. Ze pakte wat voor handen was, vaak keek ze niet wat ze greep.

Ik weet nog hoe ik, na de afstraffing, altijd keek naar de rode plekken op mijn lichaam die zich dan gevormd hadden. Deze waren de ene keer meer aanwezig dan de andere keer. Vaak begreep ik niet waarom ik weer klappen had gehad.

Als er ruzie was ontstaan tussen mij en mijn zussen werd er niet gekeken hoe dit kwam. Het maakte niet uit hoe nadrukkelijk ik mijn schuld ontkende. Ik werd toch als schuldige aangewezen.

Het was een komen en gaan van tractoren en vrachtwagens op het erf, de ene kwam mest halen en de andere kwam voer brengen. Wanneer er weer eens een vrachtwagen op het erf kwam om voer te brengen, ging ik vaak kijken hoe de silo's gevuld werden. Meestal ging ik alleen, het gebeurde weleens dat een van mijn zusjes meeging.

Ik vond dit allemaal erg interessant, ook maakte ik vaak een praatje met de vrachtwagenchauffeurs en hielp ik mee om de slangen te dragen en om ze weer aan de zijkant van de vrachtwagen te bevestigen.

Wanneer de chauffeurs naar binnen gingen om koffie te drinken, liep ik stoer achter hun aan.

Mijn moeder was in die tijd weer zwanger van haar inmiddels vierde kind. De dokter kwam regelmatig bij mij moeder kijken hoe het met haar en de baby was. Waarom de dokter zo vaak kwam is niet

duidelijk, misschien had het te maken dat mijn moeder hiervoor een miskraam had gehad.

Op een mooie middag, de zon scheen en ik was druk met mijn zus aan het spelen in de voortuin. Er reed een auto het erf op, het was de huisarts. Hij kwam, na wat ik nu aanneem, de voortgang van de zwangerschap controleren.

Mijn moeder kwam naar buiten en gaf aan dat wij maar even buiten moesten blijven en niet in huis mochten. Mijn moeder ging met de dokter naar binnen. Ik had hoogstwaarschijnlijk in de gaten wat er ging gebeuren en waar dit plaats zou vinden.

Als kind is dit natuurlijk reuze interessant. Samen met mijn zus liep ik om de boerderij heen om zo bij het raam van de slaapkamer te komen. Onder het raam was een kolenhok, hier kon je eenvoudig opklimmen. Wanneer je op het kolenhok stond kon je door het raam van de slaapkamer kijken en zag je wat erbinnen gebeurde.

Samen met mijn zus ben ik op het kolenhok geklommen om stiekem naar binnen te kijken, daar zagen wij onze moeder, helemaal naakt. De dokter was haar aan het onderzoeken. Wij als kinderen zullen toen zeker even gegiecheld hebben. Dit hoorde mijn moeder ze keek op en zag ons voor het raam staan.

Ik herinner me als de dag van gisteren nog haar blik, ik had het gevoel dat ze alleen naar mij keek. Die ogen, als ik eraan terug denk word ik er nog bang van. Geschrokken sprongen wij van het kolenhok af, renden weg de tuin in.

Eenmaal in de tuin dacht ik aan haar vuurspugende ogen die groot hadden gestaan. Ik wist al wat er ging komen. Bang wachtte ik op het moment dat de dokter vertrokken was. Ik werd binnenroepen en voordat ik nog maar iets kon zeggen volgde er een hele ferme afranseling.

Wat ze gezegd heeft weet ik allemaal niet meer, wel kwam er veel spuw mee tijdens het verbale geweld die er ook nog bijkwam.

Ik onderging de zoveelste afranseling, dit keer met een riem. Waar ze deze vandaan had weet ik niet, ze zal hem al wel met voorbedachten rade meegenomen hebben.

Wat ik toen niet begreep en nu nog steeds niet, waarom ik altijd diegene was die de straf kreeg. Mijn zus had toch ook door het raam gekeken? Maar zij kreeg geen straf, alleen ik!

Door dit soort situaties voelde ik mij soms erg alleen en niet geaccepteerd.

Hulp van mijn vader, die ik zou moeten verwachten, kwam er niet.

Hij was druk met het bedrijf en bemoeide zich niet met de opvoeding, uiteindelijk heeft hij dit nooit gedaan, het zat niet in hem.

In diezelfde zomer heb ik voor het eerst meegemaakt dat er iemand doodging, ik was op een leeftijd gekomen dat ik ging realiseren wat doodgaan betekende. Nog niet precies wetende wat voor impact het heeft op mensen.

Ik begreep ook niet waarom er, na het overlijden van iemand, je geen lawaai mocht maken en stil moest zijn.

Wanneer ik, volgens mijn moeder, te veel praatte of aandacht vroeg, werd er duidelijk gesommeerd dat ik stil moest zijn. Als ik niet te snel rustig was kon er, zonder enige vorm van waarschuwen, een klap volgen.

Dit probeerde ik voor te zijn door veel naar buiten te gaan, weg uit de situatie. Buiten was het veilig, daar kwam geen straffende hand.

"Ome Jan" was diegene die dood was gegaan. Hij logeerde al een tijdje op de boerderij omdat hij niet meer voor zichzelf kon zorgen in zijn kleine huisje. Hij was ziek en daardoor heeft mijn opoe hem toen bij haar in huis gehaald, zodat zij voor hem kon zorgen. Het was per slot van rekening ook haar broer.

De dokter is nog wel veel langs geweest, vlak voor het overlijden van "ome Jan". Maar blijkbaar kon deze ook niet meer voorkomen dat "ome Jan" dood zou gaan.

Veel meer kreeg ik niet mee over de gezondheid van "ome Jan", zo gebeurde het dat ik op een morgen hoorde dat hij dood was.

Ik mocht niet in de kamer van opoe en opa komen. Ik heb deze man dan ook niet opgebaard in een kist zien liggen. Misschien was ik ook nog wel te jong voor. In ieder geval vond mijn moeder van wel.

Diezelfde dag kwam er een grote zwarte auto het erf oprijden. Wat ik vreemd en tevens erg interessant vond was dat er allemaal witte gordijntjes voor de ramen zaten. De auto kwam verder het terrein op om zo achter de boerderij te komen waar de ingang van opoe's huis was.

Om de interessante zwarte auto te volgen, rende ik snel naar de wc, deze bevond zich in het aangebouwde schuurtje. In de wc was een klein raampje, door dit raampje kon je voor een groot deel achter het huis kijken. Het inladen van de kist kon ik net niet zien.

Na een poosje te hebben gekeken door het raampje van de wc, kwam de zwarte auto weer tevoorschijn. De gordijntjes zaten in dezelfde strakke vorm nog voor de ramen. Ik had verwacht, nu ome jan daarin moest liggen, dat de gordijntjes nu wel dicht zouden zijn. Dit was niet het geval, vreemd vond ik het wel.

Veel meer heb ik niet meegekregen van mijn eerste ervaring met het overlijden van iemand. Ik kan me ook niet herinneren dat ik bij zijn begrafenis ben geweest. Ik denk dat ik daar toen ook nog te jong voor was.

Wel zie ik me nog zo staan, kijkend door het wc-raampje naar de grote zwarte auto met zijn strakke witte gordijntjes.

Na de zomer moest ik weer naar school, de vakantie was weer voorbij. Mijn moeder zal er al wel tegen op hebben gezien om mij weer naar school te brengen. Inmiddels had mijn jongere zusje ook de leeftijd bereikt om naar de kleuterschool te gaan. Zodoende moest mijn moeder er nu twee bij de kleuterschool afleveren en ook nog één bij de lagere school.

Dit alles zal voor haar een hele onderneming zijn geweest, mede omdat er inmiddels nog een jonger zusje bij gekomen was, deze was die tijd nog een baby. Het is de vraag of zij ook meeding in de auto om iedereen weg te brengen naar school. Ik neem aan dat mijn vader, die thuis was, wel even op haar gelet heeft.

Het was voor mijn moeder een heel avontuur om met de auto richting school te moeten. Ten eerste waren de auto's, waar mijn moeder in moest rijden, niet altijd even betrouwbaar.

We zijn, onderweg naar school, menig keer aangehouden door de politie. Door de “witpetten” zoals deze door mijn moeder werd genoemd.

Wanneer het weer zo ver was dat mijn moeder met haar autootje aan de kant werd gezet door deze “witpetten”, schrokken wij als kinderen en waren we angstig, zeker wanneer het raampje openging en deze politieman met mijn moeder begon te praten. We zullen vast ook de spanning van moeder hebben gevoeld. Het was ook niet voor niets dat we aangehouden werden want van afstand kon je al zien dat het auto's met gebreken waren. Het was ook onverstandig om met dit soort auto's kinderen te vervoeren. Maar geld voor een betere auto was er niet. Het gebrek aan financiële middelen werd toen al duidelijk.

Wat prettig was voor mijn moeder is dat vanaf de eerste dag, dat ik weer naar de kleuterschool moest, ik niet meer wegrende en dat ze me niet meer hoefde te vangen. Ik ging samen met mijn zusje naar binnen en het weggelopen tijdens schooltijd was ook niet meer aan de orde. Het zou kunnen dat ik het gevoel had dat ik niet meer alleen hoefde.

We zaten wel niet bij elkaar in de klas, maar ik zal het gevoel hebben gehad dat mijn zusje wel in de buurt was.

Er is in het tweede jaar van de kleuterschool nog een akkefietje geweest met een van de juffrouwen.

Na mijn verjaardag wilde ik een bal meenemen die ik had gekregen. Ik had deze bal onder mijn stoel gelegd. De juffrouw was het hier niet mee eens en wilde de bal bij haar tafel leggen, ik zou hem weer krijgen als ik naar huis zou gaan. Hier was ik het op mijn beurt, niet mee eens en wilde de bal niet afgeven.

Toch kreeg de juffrouw de bal te pakken. Ik bleek toen erg boos geworden te zijn, zo boos dat ik de juffrouw een schop tegen haar schenen heb gegeven.

Dit alles zal ze aan mijn moeder verteld hebben en ik zal hiervoor best wel straf hebben gekregen. Dat ik hier straf voor kreeg was voor mij niet zo bijzonder want straf kreeg ik wel vaker. De volgende dag moest ik mijn excuses aanbieden en heb ik de juf een reep chocolade moeten geven.

Er zullen vast nog meer van dit soort situaties geweest zijn, ik was en bleef een ondernemend jochie en dacht niet altijd even goed na wat de gevolgen zouden zijn van mijn gedrag

Mijn moeder was in ieder geval blij dat ik voortaan gewoon de school binnen ging en daar ook bleef, zodat zij mij niet meer hoefde te vangen.

Doordat mijn zusje meeding is er iets van mij afgevallen denk ik, wat het precies was zou ik nu nog niet weten. Het kan zijn dat ik het gevoel had dat ik steun van haar kreeg en niet alleen was. Ik geloof zelfs, wanneer ik moeilijk deed of verdrietig was, mijn zusje opgehaald werd uit de andere klas, zodat ze even mij kon zitten en mij kon troosten, blijkbaar hielp dit.

Ik heb die tijd veel steun aan haar gehad en ze was zelf nog maar een hummeltje van vier.

Deze periode heeft veel indruk op mij gemaakt. Het is voor mij altijd lastig geweest om mensen te blijven vertrouwen. Het onvoorwaardelijk hechten aan volwassenen, bij wie je vertrouwt en veilig zou moeten voelen, kwam bij mij maar moeizaam op gang.

In mijn verder leven heb ik, door het gevoel van het ook niet geaccepteerd zijn, veel last gehouden om in verbinding te gaan met anderen. Blijkbaar heeft dit alles in deze periode zijn oorsprong gevonden.

Het gevoel van er niet bij te horen, en altijd het gevoel hebben dat je de schuldige bent, is in deze periode verder ontwikkeld. Dit leerde mij om een soort van "pleasegedrag" te gaan ontwikkelen. Het anderen naar de zin maken en jezelf wegcijferen om zo onenigheid te voorkomen.

Ook het moeilijk overweg kunnen met commentaar van een ander, komt ook uit die tijd. Wanneer er enige vorm van onenigheid of het krijgen van commentaar ontstond, ging ik de situatie uit de weg. Ik had een vluchtgedrag ontwikkeld.

Ik heb, door dit gedrag, mijzelf vaak weggecijferd. Ik ging discussies uit de weg en deed wat een ander wilde.